

**Wskazówki i propozycje rozwiązań
dotyczące
systemu zapewniania i doskonalenia jakości
na wydziałach i w innych jednostkach
kształcących studentów**

Uczelniany Zespół Zapewniania Jakości Kształcenia

Uniwersytet Warszawski

20 grudnia 2015

Spis rzeczy

Wstęp	3
Zarządzenie nr 76 Rektora UW z 4 grudnia 2012 w sprawie systemów zapewniania i doskonalenia jakości kształcenia na wydziałach oraz w innych jednostkach organizacyjnych prowadzących studia na Uniwersytecie Warszawskim	4
Zarządzenie nr 39 Rektora Uniwersytetu Warszawskiego z dnia 15 grudnia 2015 r. w sprawie zmiany zarządzenia nr 76 Rektora Uniwersytetu Warszawskiego z dnia 4 grudnia 2012 r. w sprawie systemów zapewniania i doskonalenia jakości kształcenia na wydziałach oraz w innych jednostkach organizacyjnych prowadzących studia na Uniwersytecie Warszawskim	5
Część I.	
Główne zasady budowania i funkcjonowania wewnętrznych systemów zapewniania i doskonalenia jakości kształcenia oraz kształtowania kultury jakości	6
Część II.	
1. Działania związane z budową wewnętrznych systemów zapewniania i doskonalenia jakości kształcenia	8
2. Przegląd dokumentów uniwersyteckich dotyczących jakości kształcenia	9
3. Definicje i podstawowe wskazówki dotyczące wewnętrznych systemów zapewnienia i doskonalenia jakości kształcenia	13
4. Wskazówki i propozycje dotyczące opracowania procedur dla poszczególnych obszarów wskazanych w § 2 ust. 2 Zarządzenia nr 76 Rektora UW z 4 grudnia 2012 w sprawie systemów zapewniania i doskonalenia jakości kształcenia na wydziałach oraz w innych jednostkach organizacyjnych prowadzących studia na Uniwersytecie Warszawskim oraz w § 1 Zarządzenia nr 39 Rektora UW z dnia 15 grudnia 2015 r. w sprawie zmiany zarządzenia nr 76 Rektora Uniwersytetu Warszawskiego z dnia 4 grudnia 2012 r. w sprawie systemów zapewniania i doskonalenia jakości kształcenia na wydziałach oraz w innych jednostkach organizacyjnych prowadzących studia na Uniwersytecie Warszawskim	14
5. Uwagi końcowe	18
Część III.	
Regulacje Polskiej Komisji Akredytacyjnej.....	19
Załącznik. Definicje związane z procesem potwierdzania efektów uczenia się	21

Wstęp

Celem niniejszego opracowania jest pomoc – władzom wydziałów Uniwersytetu Warszawskiego oraz wydziałowym zespołom zapewnienia jakości kształcenia, a także władzom innych jednostek organizacyjnych UW prowadzących studia oraz zespołom zapewnienia jakości kształcenia w tych jednostkach – w budowaniu wewnętrznych, odpowiednio wydziałowych lub jednostkowych, systemów zapewniania i doskonalenia jakości kształcenia.

Obowiązek realizacji tego zadania wynika:

– z przepisów znowelizowanej ustawy *Prawo o szkolnictwie wyższym* (art. 9, ust. 3, pkt 3, lit. c; art. 9, ust. 3, pkt 4, lit. a; art. 66, ust. 2, pkt 3a; art. 94b, ust. 1, pkt 3) oraz przepisów wykonawczych (*Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 5 października 2011 r. w sprawie warunków prowadzenia studiów na określonym kierunku i poziomie kształcenia*, § 9 ust. 1 pkt 9; § 9, ust. 2, pkt 2; § 11, ust. 1; § 11, ust. 2; *Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 29 września 2011 r. w sprawie warunków oceny programowej i oceny instytucjonalnej*, § 2, pkt 3; § 7, pkt 2);

– z przepisów wewnątrzuniwersyteckich, z których najistotniejszymi są *Zarządzenie nr 76 Rektora Uniwersytetu Warszawskiego z dnia 4 grudnia 2012 r. w sprawie systemów zapewniania i doskonalenia jakości kształcenia na wydziałach oraz w innych jednostkach organizacyjnych prowadzących studia na Uniwersytecie Warszawskim* oraz *Zarządzenie nr 39 Rektora Uniwersytetu Warszawskiego z dnia 15 grudnia 2015 r. w sprawie zmiany zarządzenia nr 76 Rektora Uniwersytetu Warszawskiego z dnia 4 grudnia 2012 r. w sprawie systemów zapewniania i doskonalenia jakości kształcenia na wydziałach oraz w innych jednostkach organizacyjnych prowadzących studia na Uniwersytecie Warszawskim*.

Ponieważ zarządzenia te określają wytyczne do prac nad budową wydziałowych (lub jednostkowych) systemów zapewniania jakości, bezpośrednio po uwagach wstępnych przytaczamy ich pełny tekst.

W niniejszym opracowaniu wykorzystano doświadczenia zdobyte podczas realizacji projektu Instytutu Badań Edukacyjnych *Potwierdzanie efektów kształcenia w instytucjach szkolnictwa wyższego* oraz materiały z *Forum Jakości Polskiej Komisji Akredytacyjnej* zorganizowanego w dniach 5-6 listopada 2012 r. w Gdyni.

ZARZĄDZENIE NR 76 REKTORA UNIwersYTETU WARSZAWSKIEGO

z dnia 4 grudnia 2012 r.

w sprawie systemów zapewniania i doskonalenia jakości kształcenia na wydziałach oraz w innych jednostkach organizacyjnych prowadzących studia na Uniwersytecie Warszawskim

Na podstawie § 35 pkt 5, § 115 ust. 3 oraz § 117 pkt 3 Statutu Uniwersytetu Warszawskiego (tekst jednolity: Monitor UW z 2012 r. Nr 3A, poz. 76 z późn. zm.) oraz w związku z § 6 ust. 1 pkt 2 i 3 zarządzenia nr 56 Rektora Uniwersytetu Warszawskiego z dnia 3 października 2012 r. w sprawie Systemu Zapewniania i Doskonalenia Jakości Kształcenia na Uniwersytecie Warszawskim (Monitor UW z 2012 r. Nr 8, poz. 268) postanawia się, co następuje:

§ 1

W ramach Systemu Zapewniania i Doskonalenia Jakości Kształcenia na Uniwersytecie Warszawskim na każdym wydziale oraz w każdej innej jednostce organizacyjnej prowadzącej studia, zwanej dalej „inną jednostką”, powstaje odpowiednio wydziałowy lub jednostkowy system zapewniania i doskonalenia jakości kształcenia, zwany dalej „systemem jakości”.

§ 2

1. Opis systemu jakości, zawierający konieczne regulacje, przygotowują władze wydziału lub władze innej jednostki we współpracy z jednostkowym zespołem zapewniania jakości kształcenia, uwzględniając następujące zasady:

- 1) zasadę oparcia systemu jakości na wartościach akademickich zgodnie z przekonaniem, że kluczem do wysokiej jakości kształcenia na Uniwersytecie Warszawskim jest świadome współtworzenie kultury jakości przez wszystkich członków społeczności akademickiej, a uzyskiwanie wysokiej jakości kształcenia nierozzerwalnie wiąże się z autonomią, tradycją i godnością społeczności akademickiej i możliwe jest dzięki osiągnięciu założonych przez nią celów;
- 2) zasadę ścisłego powiązania systemu jakości z misją i strategią Uniwersytetu Warszawskiego oraz misją, strategią i koncepcją kształcenia przyjętymi przez wydział lub inną jednostkę;
- 3) zasadę świadomego podejmowania działań i ich ciągłego doskonalenia (przy wykorzystaniu cyklicznego przeglądu osiągniętych wyników);
- 4) zasadę przejrzystej struktury systemu i właściwego określenia i rozdzielenia kompetencji ze szczególnym określeniem zaangażowania władz wydziału lub innej jednostki oraz jednostkowego zespołu zapewniania jakości kształcenia;
- 5) zasadę harmonijnego i zrównoważonego powiązania działań systemu jakości z działaniami w obrębie innych obszarów działalności uczelni i jej jednostek, ze szczególnym uwzględnieniem proporcjonalnego zaangażowania nauczycieli akademickich w dydaktykę, pracę naukową i pracę organizacyjną;
- 6) zasadę wykorzystania tradycji, doświadczeń i dobrych praktyk w zakresie zapewniania wysokiej jakości kształcenia na wydziale lub w innej jednostce;
- 7) zasadę opartego na dialogu współdziałania z przedstawicielami otoczenia społecznego.

2. System jakości uwzględnia rozwiązania dotyczące zapewniania jakości kształcenia w zakresie:

- 1) zatwierdzania, monitorowania i okresowego przeglądu programów nauczania i ich efektów,
- 2) oceniania studentów i doktorantów,
- 3) zapewnienia jakości kadry dydaktycznej,
- 4) monitorowania, przeglądu i podnoszenia poziomu zasobów do nauki (m.in. bibliotek, komputerów z dostępem do Internetu) oraz środków wsparcia dla studentów i doktorantów (np. opieki naukowej czy doradztwa),
- 5) gromadzenia, analizowania i wykorzystania informacji na temat kształcenia w jednostce z wykorzystaniem m.in. USOS,
- 6) publikowania informacji na temat kształcenia w jednostce.

3. System jakości na wydziale lub w innej jednostce działa na podstawie odpowiednio uchwały rady wydziału lub rady innej jednostki, zawierającej opis systemu i konieczne regulacje zgodne z ust. 1.

4. Przegląd i ewentualna nowelizacja uchwały dokonywane są nie rzadziej niż co 2 lata.

§ 3

Przygotowane przez Uczelniany Zespół Zapewniania Jakości Kształcenia *Wskazówki i propozycje rozwiązań dotyczące systemu zapewniania i doskonalenia jakości na wydziałach i w innych jednostkach kształcących studentów* zostaną opublikowane na stronie Biura ds. Jakości Kształcenia (www.bjk.uw.edu.pl).

§ 4

Zarządzenie wchodzi w życie z dniem podpisania.

Rektor Uniwersytetu Warszawskiego
dr hab. Marcin Pałys, prof. UW

ZARZĄDZENIE NR 39 REKTORA UNIwersYTETU WARSZAWSKIEGO

z dnia 15 grudnia 2015 r.

w sprawie zmiany zarządzenia nr 76 Rektora Uniwersytetu Warszawskiego z dnia 4 grudnia 2012 r. w sprawie systemów zapewniania i doskonalenia jakości kształcenia na wydziałach oraz w innych jednostkach organizacyjnych prowadzących studia na Uniwersytecie Warszawskim

Na podstawie § 35 pkt 5, § 115 ust. 3 oraz § 117 pkt 3 Statutu Uniwersytetu Warszawskiego (tekst jednolity: Monitor UW z 2015 r. poz. 150) zarządza się, co następuje:

§ 1

W zarządzeniu nr 76 Rektora Uniwersytetu Warszawskiego z dnia 4 grudnia 2012 r. w sprawie systemów zapewniania i doskonalenia jakości kształcenia na wydziałach oraz w innych jednostkach organizacyjnych prowadzących studia na Uniwersytecie Warszawskim (Monitor UW z 2012 r. Nr 10, poz. 339) w § 2 ust. 2 pkt 1 i 2 otrzymują brzmienie:

- „1) zasad projektowania, zatwierdzania, realizacji, monitorowania i okresowego przeglądu programów kształcenia;
- 2) zasad uwzględniających konieczność publikowania i konsekwentnego stosowania kryteriów, przepisów i procedur w zakresie: przyjęć na studia, w szczególności w trybie potwierdzania efektów uczenia się spoza systemu formalnego, oceniania studentów i doktorantów, zaliczania kolejnych etapów studiów oraz dyplomowania;”.

§ 2

Zarządzenie wchodzi w życie z dniem podpisania.

Rektor Uniwersytetu Warszawskiego
dr hab. Marcin Pałys, prof. UW

Część I.

Główne zasady budowania i funkcjonowania wewnętrznych systemów zapewniania i doskonalenia jakości kształcenia oraz kształtowania kultury jakości

Zgodnie z § 2 ust. 1 *Zarządzenia nr 76 Rektora Uniwersytetu Warszawskiego z dnia 4 grudnia 2012 r. w sprawie systemów...*, przystępując do budowy wydziałowego/jednostkowego systemu zapewniania i doskonalenia jakości kształcenia, należy uwzględnić następujące zasady zarówno tworzenia, jak i funkcjonowania systemu, które skutecznie wspomagają kształtowanie kultury jakości¹:

1) Zasada oparcia systemu jakości na wartościach akademickich zgodnie z przekonaniem, że kluczem do wysokiej jakości kształcenia na Uniwersytecie Warszawskim jest świadome współtworzenie kultury jakości przez wszystkich członków społeczności akademickiej, a uzyskiwanie wysokiej jakości kształcenia nierozzerwalnie wiąże się z autonomią, tradycją i godnością społeczności akademickiej i możliwe jest dzięki osiągnięciu założonych przez nią celów.

2) Zasada ścisłego powiązania systemu jakości z misją i strategią Uniwersytetu Warszawskiego oraz misją, strategią i koncepcją kształcenia przyjętymi przez wydział lub inną jednostkę.

Niezbywalnym warunkiem skuteczności wewnętrznego systemu zapewniania jakości kształcenia oraz umacniania i rozwijania kultury jakości w uczelni jest ścisłe powiązanie systemu z jej misją i strategią oraz oparcie go na wartościach akademickich podzielanych przez społeczność uczelnianą.

3) Zasada świadomego podejmowania działań i ich ciągłego doskonalenia (przy wykorzystaniu cyklicznego przeglądu osiągniętych wyników).

Idea cyklu Deminga (zaplanuj, wykonaj, sprawdź, popraw) wyraża istotę zapewniania jakości kształcenia i odnosi się do wszelkich związanych z nim działań – tak na etapie projektowania, jak w fazie wdrażania czy pełnego już funkcjonowania systemu. Potwierdza ona szczególne znaczenie świadomego wyznaczania celów własnego działania oraz refleksji nad jego wynikami, która wypływa z potrzeby ciągłego doskonalenia. Stosowanie tej zasady chroni przed zagrożeniami biurokratyzacji, ponieważ wymaga ona postawy podmiotowego, świadomego korzystania z narzędzi, a nie bezwolnego ulegania rutynie mechanizmów i procedur. Kierowanie się nią przez nauczyciela akademickiego w jego pracy dydaktycznej – niezależnie od narzuconych rozwiązań systemowych – jest istotnym przejawem kultury jakości.

4) Zasada przejrzystej struktury systemu i właściwego określenia kompetencji oraz zasada zaangażowania władz jednostki organizacyjnej oraz wszystkich grup tworzących społeczność jednostki.

Istotny wpływ na sprawność funkcjonowania systemu zapewniania jakości kształcenia ma przejrzystość, prostota i spójność jego struktury oraz jasne określenie celów, funkcji, zadań i odpowiedzialności, tak aby nie kolidowały z kompetencjami statutowych organów uczelni (władz rektorskich, władz jednostek, senatu, rad jednostek itd.).

Bez zaangażowania władz podstawowych jednostek organizacyjnych niemożliwe jest ani stworzenie dobrego projektu systemu zapewniania jakości kształcenia, ani jego wdrożenie, ani jego sprawne i owocne działanie. Właściwie zaprojektowany i skutecznie funkcjonujący system (ale też kultura jakości, którą powinien umacniać, formować, upowszechniać) cechuje się bowiem silnym związkiem z autonomią i innymi wartościami akademickimi wspólnymi dla społeczności uczelnianej, a zarazem przejrzystym, zharmonizowanym i sprawnym wymiarem administracyjnym. W obu tych

¹ Komentarze do zasad przytaczamy z opracowania: Andrzej Kraśniewski, Paweł Stępień, *Przygotowanie rekomendacji dla uczelni – na podstawie analizy najlepszych doświadczeń krajowych i zagranicznych w zakresie budowy wewnętrznych systemów zapewniania i doskonalenia jakości kształcenia oraz budowy kultury jakości w warunkach wdrożenia Polskiej Ramy Kwalifikacji – z zastrzeżeniem dotyczącym zróżnicowania systemów i dopasowania ich do misji, strategii i innych czynników determinujących charakter działań uczelni* (zadanie 3.1.2.a w projekcie Instytutu Badań Edukacyjnych *Potwierdzenie efektów kształcenia w instytucjach szkolnictwa wyższego*), s. 10-13.

aspektach kierownictwo jednostek, któremu społeczność szkoły wyższej powierzyła przywództwo w określaniu i realizowaniu wspólnych celów, odgrywa rolę kluczową.

Istotnym warunkiem dobrego funkcjonowania Systemu Zapewniania i Doskonalenia Jakości Kształcenia jest oparcie go na wartościach akademickich uznawanych przez społeczność jednostki za własne. Trafne zaś rozpoznanie tych wartości i właściwe ich wpisanie w rozwiązania systemowe wymaga szerokich konsultacji z reprezentantami wszelkich grup wchodzących w skład społeczności jednostki (studiujących, nauczycieli akademickich, administracji). Ich włączenie w działania systemu, które powinno być dodatkowo wspierane poprzez szkolenia, motywację finansową i inne zachęty, nie tylko zwiększy jego efektywność, ale też przyczyni się do umacniania i kształtowania kultury jakości. Przy czym podkreślić należy, że jej pożądanym przejawem jest otwartość na różnicę zdań i gotowość do udziału w dialogu na temat zapewniania jakości.

5) Zasada harmonijnego i zrównoważonego powiązania działań systemu jakości z działaniami w obrębie innych obszarów działalności uczelni i jej jednostek, ze szczególnym uwzględnieniem proporcjonalnego zaangażowania nauczycieli akademickich w dydaktykę, pracę naukową i pracę organizacyjną.

Wśród czynników wywierających wpływ na poziom kształcenia w uczelni wymienić można choćby jakość prowadzonych w niej badań, jakość i liczebność kadry administracyjnej, warunki lokalowe, zasoby dydaktyczne (wyposażenie bibliotek, laboratoriów, sal zajęciowych) czy też stopień kompetencji i zaangażowania władz uczelnianych i jednostkowych. Dlatego należy dążyć do tego, by System Zapewniania i Doskonalenia Jakości Kształcenia stał się elementem zintegrowanego wewnętrznego systemu zapewniania jakości nie tylko na obszarze kształcenia, ale również na innych polach funkcjonowania jednostki, takich jak badania naukowe czy administracja. W szczególności, elementem takiego zintegrowanego systemu powinien być program gromadzenia i analizy danych na poziomie jednostek, ułatwiający planowanie i podejmowanie decyzji istotnych dla zapewniania i doskonalenia jakości kształcenia.

Skuteczne włączanie nauczycieli akademickich w działania doskonalące jakość kształcenia wymaga wykorzystania bodźców pozytywnych oraz przemyślanej i spójnej koncepcji odpowiednio motywowanego i ocenianego zaangażowania w każdy z trzech głównych obszarów aktywności pracownika naukowo-dydaktycznego: dydaktykę, pracę naukową i pracę organizacyjną.

6) Zasada wykorzystania tradycji, doświadczeń i dobrych praktyk w zakresie zapewniania wysokiej jakości kształcenia na wydziale lub w innej jednostce.

Czynnikiem wydatnie wzmacniającym trwałość, skuteczność i wewnątrzjednostkową akceptację Systemu Zapewniania i Doskonalenia Jakości Kształcenia jest wykorzystanie tradycji, doświadczeń i dobrych praktyk. Ocena dotychczasowych zasad, procedur, regulacji i zwyczajów ukształtowanych w obszarze dydaktyki, wyłonienie pożądaných mechanizmów i praktyk oraz włączenie ich do systemu zakorzenia go bowiem w godnych kultywowania tradycjach, potwierdza poszanowanie przejawiających się w nich wartości, gwarantuje skuteczność, nieoczywistą w wypadku pozostałych, nowych rozwiązań systemowych.

7) Zasada opartego na dialogu współdziałania z przedstawicielami otoczenia społecznego.

Wskazane jest włączenie osób spoza środowiska akademickiego w proces projektowania (lub doskonalenia) oraz realizacji procedur związanych z funkcjonowaniem wewnętrznego systemu zapewniania jakości kształcenia. Szczególnie cenny wkład mogą wnieść absolwenci, którzy jeszcze niedawno studiowali w uczelni (jej jednostce).

Część II.

1. Działania związane z budową wewnętrznych systemów zapewniania i doskonalenia jakości kształcenia

Budowa wewnętrznego systemu zapewniania jakości kształcenia powinna obejmować działania w czterech głównych etapach²:

- 1) Opracowanie przez uczelnię misji i strategii oraz wiążące się z tym przyjęcie koncepcji jakości kształcenia.
- 2) Przegląd dotychczasowych zasad, procedur, narzędzi zapewniania jakości kształcenia oraz dobrych praktyk w tym zakresie.
- 3) Zaprojektowanie systemu zapewniania i doskonalenia jakości kształcenia.
- 4) Wdrożenie systemu zapewniania i doskonalenia jakości kształcenia oraz jego okresowe przeglądy i modyfikacje.

Przegląd dotychczasowych zasad, procedur, narzędzi zapewniania jakości kształcenia oraz dobrych praktyk w tym zakresie.

„Stopień użyteczności tego przeglądu zależy m.in. od tego, czy zostanie on przeprowadzony z pełną świadomością misji, strategii oraz koncepcji jakości kształcenia. Dobra znajomość i rozumienie przyjętych założeń i celów pozwolą bowiem na trafne sformułowanie kryteriów oceny zalet i braków, przydatności bądź bezużyteczności dotychczasowych praktyk i regulacji związanych z zapewnianiem jakości.”³

Zaprojektowanie systemu zapewniania i doskonalenia jakości kształcenia.

„Tworząc model systemu, warto pamiętać m.in., że:

- musi on nierozdzielnie wiązać się z misją i strategią [...] [jednostki] oraz z przyjętą w niej koncepcją jakości kształcenia,
- oparcie go na wartościach akademickich uznawanych przez społeczność uczelnianą za własne zwiększy jego wiarygodność i pozwoli wykorzystać go do umacniania i kształtowania kultury jakości,
- wykorzystanie najlepszych doświadczeń i praktyk związanych z zapewnianiem jakości kształcenia podniesie jego skuteczność,
- powinien on odznaczać się przejrzystą strukturą, elastycznością [...] i funkcjonalnością,
- należy jasno rozgraniczyć obszar poddany zasadom i regulacjom ogólnouczelnianym oraz obszar podlegający zasadom i regulacjom zróżnicowanym w zależności od charakteru jednostek,
- konieczne jest jasne określanie kompetencji, zadań, odpowiedzialności, a zarazem takie ich odniesienie do statutowego porządku kompetencji ([...] dziekanów, prodziekanów, rady wydziału, [komisji Dydaktycznej/Programowej, WZZJK] itp.), by działanie systemu nie prowadziło do konfliktów kompetencyjnych,
- szerokie konsultacje projektu z przedstawicielami wszystkich grup tworzących społeczność akademicką [jednostki] (studentów, doktorantów, nauczycieli akademickich zatrudnionych na różnych stanowiskach i piastujących różne funkcje, przedstawicieli administracji) pozwolą umacniać jego dobre strony i eliminować dostrzeżone niedostatki oraz podniosą jego wiarygodność”⁴.

Należy pamiętać, że powstanie i działanie Wewnętrznego Systemu Zapewniania i Doskonalenia Jakości Kształcenia w jednostce organizacyjnej UW prowadzącej studia wymaga podjęcia odpowiedniej Uchwały Rady Jednostki.

Wdrożenie systemu zapewniania i doskonalenia jakości kształcenia oraz jego okresowe przeglądy i modyfikacje.

² Tamże, s. 14-16.

³ Tamże, s. 14.

⁴ Tamże, s. 15.

„[...] W tej fazie budowy systemu konieczne jest określenie i wykorzystanie czynników przesądzających o skutecznej realizacji przyjętych zapisów, a zarazem odkrywanie i usuwanie przeszkód, które sprawiają, że regulacje systemowe pozostają martwym zapisem.

Zgodnie [...] z ideą cyklu Deminga należy dokonywać okresowych przeglądów systemu jako całości, badając i oceniając, w jakim stopniu realizuje on przyjęte cele, rozpoznając, co należy skorygować, zmienić, dodać, by następnie – po wprowadzeniu koniecznych modyfikacji – znów czuwać nad jego sprawnym funkcjonowaniem, zanim nadejdzie termin kolejnego przeglądu”⁵.

2. Przegląd dokumentów uniwersyteckich dotyczących jakości kształcenia

Uchwały Senatu Uniwersytetu Warszawskiego, Zarządzenia Rektora UW oraz inne regulacje ogólnouniwersyteckie:

A. System Zapewniania i Doskonalenia Jakości Kształcenia

– Zarządzenie nr 56 Rektora UW z 3.10.2012 w sprawie Systemu Zapewniania i Doskonalenia Jakości Kształcenia na Uniwersytecie Warszawskim; http://www.bjk.uw.edu.pl/files/pdf/zarzadzenie_56.pdf

– Zarządzenie nr 40 Rektora UW z 15.12.2015 r. w sprawie zmiany Zarządzenia nr 56 Rektora Uniwersytetu Warszawskiego z dnia 03.10.2012 r. w sprawie Systemu Zapewniania i Doskonalenia Jakości Kształcenia na Uniwersytecie Warszawskim; <http://www.monitor.uw.edu.pl/Lists/Uchway/Attachments/3436/M.2015.236.Zarz.40.pdf>

– Zarządzenie nr 76 Rektora UW z dnia 04.12.2012 r. w sprawie systemów zapewniania i doskonalenia jakości kształcenia na wydziałach oraz w innych jednostkach organizacyjnych prowadzących studia na Uniwersytecie Warszawskim; <http://www.bjk.uw.edu.pl/files/pdf/Zarzadzenie76.pdf>

– Zarządzenie nr 39 Rektora UW z dnia 15 grudnia 2015 r. w sprawie zmiany zarządzenia nr 76 Rektora Uniwersytetu Warszawskiego z dnia 4 grudnia 2012 r. w sprawie systemów zapewniania i doskonalenia jakości kształcenia na wydziałach oraz w innych jednostkach organizacyjnych prowadzących studia na Uniwersytecie Warszawskim; <http://www.monitor.uw.edu.pl/Lists/Uchway/Attachments/3435/M.2015.235.Zarz.39.pdf>

– Uchwała nr 149 Senatu Uniwersytetu Warszawskiego z dnia 20 listopada 2013 r. w sprawie utraty mocy uchwały nr 240 Senatu UW z dnia 20 czerwca 2007 r. w sprawie systemu zapewnienia i doskonalenia jakości kształcenia na Uniwersytecie Warszawskim; <http://www.bjk.uw.edu.pl/files/pdf/Uchwala149SenatuUW.pdf>

– Zarządzenie nr 41 Rektora UW z dnia 15.12.2015 r. w sprawie badań dotyczących jakości kształcenia na Uniwersytecie Warszawskim; <http://www.monitor.uw.edu.pl/Lists/Uchway/Attachments/3437/M.2015.237.Zarz.41.pdf>

– Zarządzenie nr 47 Rektora UW z dnia 23 października 2013 r. w sprawie zmiany zarządzenia nr 12 Rektora UW z dnia 7 maja 2008 r. w sprawie szczegółowych zasad i trybu przeprowadzania ankiet oraz opracowania i udostępniania ich wyników oraz w sprawie zmiany zarządzenia nr 24 Rektora UW z dnia 8 maja 2009 r. w sprawie zmiany zarządzenia nr 12 Rektora UW z dnia 7 maja 2008 r. w sprawie szczegółowych zasad i trybu przeprowadzania ankiet oraz opracowania i udostępniania ich wyników; <http://www.bjk.uw.edu.pl/files/pdf/Zarzadzenie47RektoraUW.pdf>

– Uchwała nr 441 Senatu Uniwersytetu Warszawskiego z dnia 16 grudnia 2015 r. w sprawie zmiany uchwały nr 241 Senatu Uniwersytetu Warszawskiego z dnia 20 czerwca 2007 r. w sprawie badań ankietowych na Uniwersytecie Warszawskim; <http://www.monitor.uw.edu.pl/Lists/Uchway/Attachments/3448/M.2015.248.U.441.pdf>

⁵ Tamże, s. 15.

- Zarządzenie nr 63 Rektora UW z 19.10.2012 w sprawie powołania UZZJK na kadencję 2012-2016;
<http://www.bjk.uw.edu.pl/files/pdf/Zarzadzenie-W-sprawie-Powolania-UZZJK.pdf>
- Zarządzenie nr 69 Rektora UW z dnia 12 listopada 2012 r. w sprawie zmiany zarządzenia nr 63 Rektora UW z dnia 19 października 2012 r. w sprawie powołania Uczelnianego Zespołu Zapewnienia Jakości Kształcenia na kadencję 2012-2016;
http://www.bjk.uw.edu.pl/files/pdf/Zarz_69_zespol_rekt_ds_jakosci.pdf
- Zarządzenie nr 11 Rektora UW z dnia 4 marca 2014 r. w sprawie zmiany zarządzenia nr 63 Rektora UW z dnia 19 października 2012 r. w sprawie powołania Uczelnianego Zespołu Zapewnienia Jakości Kształcenia na kadencję 2012-2016;
<http://www.bjk.uw.edu.pl/files/pdf/M.2014.49.Zarz.11.pdf>
- Zarządzenie nr 4 Rektora UW z dnia 19 stycznia 2015 r. w sprawie zmiany zarządzenia nr 63 Rektora UW z dnia 19 października 2012 r. w sprawie powołania Uczelnianego Zespołu Zapewnienia Jakości Kształcenia na kadencję 2012-2016;
<http://www.bjk.uw.edu.pl/files/pdf/M.2015.9.Zarz.4.pdf>
- Uchwała nr 241 Senatu Uniwersytetu Warszawskiego z dnia 20 czerwca 2007 r. w sprawie badań ankietowych na Uniwersytecie Warszawskim; <http://www.bjk.uw.edu.pl/files/pdf/uchwala241.pdf>
- Zarządzenie nr 16 Rektora UW z dnia 2 marca 2010 r. w sprawie zasad i trybu przeprowadzania ogólnouniwersyteckich badań ankietowych oraz badań ankietowych na wydziałach i w innych jednostkach organizacyjnych Uniwersytetu Warszawskiego kształcących studentów; http://www.bjk.uw.edu.pl/files/pdf/zarz_ws_bad_ankiet.pdf
- wzory formularzy sprawozdań z oceny własnej jednostki w latach 2009, 2010, 2011, 2012, 2013, 2014, 2015:
http://www.bjk.uw.edu.pl/?Sprawozdania_z_oceny_wlasnej
- Propozycje działań na rzecz jakości kształcenia, przygotowane przez Uczelniany Zespół Zapewnienia Jakości Kształcenia na podstawie Raportów z badań ogólnouniwersyteckich: <http://www.bjk.uw.edu.pl/?Rekomendacje>

B. Studia I i II stopnia oraz studia jednolite magisterskie

- Uchwała nr 316 Senatu UW z dnia 17 grudnia 2014 r. w sprawie wytycznych dotyczących projektowania programów kształcenia, ich realizacji i oceny rezultatów; <http://www.bjk.uw.edu.pl/files/pdf/M.2014.270.U.316.pdf>
- Zarządzenie nr 44 Rektora UW z dnia 26 października 2011 r. w sprawie szczegółowego sposobu projektowania, realizacji i oceny rezultatów planów studiów i programów kształcenia; http://www.bjk.uw.edu.pl/files/pdf/zarz44_opis_pr_stud.pdf
- Formularz wniosku o prowadzenie kierunku studiów;
http://www.bss.uw.edu.pl/nowa/index.php?option=com_content&task=view&id=44&Itemid=37
- Uchwała nr 512 Senatu UW z dnia 16 maja 2012 r. w sprawie określenia efektów kształcenia dla kierunków studiów na Uniwersytecie Warszawskim; <http://www.monitor.uw.edu.pl/podglad2.php?id=2163>
- Uchwała nr 513 Senatu UW z dnia 16 maja 2012 r. w sprawie kierunków studiów prowadzonych przez podstawowe jednostki organizacyjne na UW; <http://www.monitor.uw.edu.pl/podglad2.php?id=2164>
- Uchwała nr 351 Senatu UW z dnia 22 kwietnia 2015 r. w sprawie uchwalenia Regulaminu Studiów na Uniwersytecie Warszawskim; <http://www.bjk.uw.edu.pl/files/pdf/M.2015.71.U.351.pdf>
- Uchwała nr 373 Senatu UW z dnia 20 maja 2015 r. w sprawie potwierdzania efektów uczenia się zdobytych poza edukacją formalną na Uniwersytecie Warszawskim; <http://www.bjk.uw.edu.pl/files/pdf/uchwalaRPL.pdf>

- Zarządzenie nr 11 Rektora UW z 19 lutego 2010 r. oraz Obwieszczenie nr 3 Rektora Uniwersytetu Warszawskiego z dnia 14 maja 2010 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu Zarządzenia nr 11 Rektora UW z dnia 19 lutego 2010 r. w sprawie opisu przedmiotu w Uniwersyteckim Katalogu Przedmiotów zamieszczonym w Uniwersyteckim Systemie Obsługi Studiów (USOS) i zgodnym ze standardami Europejskiego Systemu Transferu i Akumulacji Punktów (ECTS);
http://www.bjk.uw.edu.pl/files/pdf/obw_3.pdf
- Zarządzenie nr 2 Rektora UW z dnia 13 stycznia 2015 r. w sprawie zmiany zarządzenia nr 11 Rektora UW z dnia 19 lutego 2010 r. w sprawie opisu przedmiotu w Uniwersyteckim Katalogu Przedmiotów zamieszczonym w Uniwersyteckim Systemie Obsługi Studiów (USOS) i zgodnym ze standardami Europejskiego Systemu Transferu i Akumulacji Punktów (ECTS);
<http://www.bjk.uw.edu.pl/files/pdf/M.2015.6.Zarz.2-1.pdf>
- Zarządzenie nr 3 Rektora UW z dnia 18 stycznia 2007 r. w sprawie Uniwersyteckiego Systemu Punktów zaliczeniowych zgodnego ze standardami Europejskiego Systemu Transferu i Akumulacji Punktów ECTS;
http://www.procesbolonski.uw.edu.pl/dane/Zarzadzenie_Rektora_nr_3_w%20sprawie_Uniwersyteckiego_Systemu_Punkto_w_Zaliczeniowych.pdf
- Zarządzenie nr 18 Rektora UW z dnia 29 lipca 2008 r. w sprawie szczegółowych warunków oraz trybu kierowania studentów przez Uniwersytet Warszawski do innej uczelni w celu realizacji części programów studiów;
http://www.procesbolonski.uw.edu.pl/dane/Zarzadzenie_Rektora_nr_18_w%20sprawie_warunkow_oraz_trybu_kierowania_studentow_do_inne_uczelni.pdf
- Uchwała nr 56 Senatu UW z dnia 22 lutego 2006 r. w sprawie udziału przedmiotów nie związanych z kierunkiem studiów w programach studiów; <http://www.monitor.uw.edu.pl/podglad2.php?id=93>
- Uchwała nr 119 Senatu UW z dnia 17 czerwca 2009 r. w sprawie Uniwersyteckiego Systemu Nauczania Języków Obcych oraz certyfikacji biegłości językowej; <http://www.monitor.uw.edu.pl/podglad2.php?id=1353>
- Uchwała nr 120 Senatu UW z dnia 21 czerwca 2006 r. w sprawie zmiany Uchwały nr 114 Senatu UW z dnia 24 maja 2006 r. w sprawie wymiaru obowiązkowych zajęć wychowania fizycznego. <http://www.bss.uw.edu.pl/nowa/PKA/21.pdf>
- Uchwała nr 114 z dnia 24 maja 2006 r. w sprawie wymiaru obowiązkowych zajęć z wychowania fizycznego.
<http://www.bss.uw.edu.pl/nowa/PKA/20.pdf>

C. Studia podyplomowe

- Uchwała nr 344 Senatu Uniwersytetu Warszawskiego z dnia 18 marca 2015 r. w sprawie zmiany Regulaminu Studiów Podyplomowych na Uniwersytecie Warszawskim; <http://www.bjk.uw.edu.pl/files/pdf/Pod-M.2015.52.U.344.pdf>
- Uchwała nr 317 Senatu Uniwersytetu Warszawskiego z dnia 17 grudnia 2014 r. w sprawie zmiany uchwały nr 563 Senatu Uniwersytetu Warszawskiego z dnia 13 czerwca 2012 r. w sprawie wytycznych dla rad podstawowych jednostek organizacyjnych dotyczących projektowania planów i programów studiów podyplomowych;
<http://www.bjk.uw.edu.pl/files/pdf/M.2014.271.U.317.pdf>
- Uchwała Senatu Uniwersytetu Warszawskiego nr 563 z dnia 13 czerwca 2012 w sprawie wytycznych dla rad podstawowych jednostek organizacyjnych dotyczących projektowania planów i programów studiów podyplomowych;
<http://www.monitor.uw.edu.pl/podglad2.php?id=2246>
- Zarządzenie nr 15 Rektora UW z dnia 22 marca 2012 r. w sprawie zmiany zarządzenia nr 11 Rektora Uniwersytetu Warszawskiego z dnia 12 kwietnia 2006 r. w sprawie wprowadzenia wzorów dokumentów dotyczących studiów podyplomowych w Uniwersytecie Warszawskim; <http://www.studiadoktoranckie.uw.edu.pl/files/clips/244.pdf?1333619188>

– Zarządzenie nr 11 Rektora UW z dnia 12 IV 2006 r. w sprawie wprowadzenia wzorów dokumentów dotyczących studiów podyplomowych w Uniwersytecie Warszawskim: <http://www.studiadoktoranckie.uw.edu.pl/files/clips/96.pdf?1292923188>

- wzór wniosku o utworzenie studiów podyplomowych
- wzór kosztorysu studiów podyplomowych
- wzór wniosku o likwidację studiów podyplomowych
- wzór pełnomocnictwa
- wzór decyzji o przyjęciu albo nieprzyjęciu na studia podyplomowe
- wzór umowy o warunkach odpłatności za studia podyplomowe
- wzór karty słuchacza
- wzór karty egzaminacyjnej
- wzór zaświadczenia o odbywaniu studiów podyplomowych
- wzór karty obiegowej

http://www.studiadoktoranckie.uw.edu.pl/pl/podyplomowe/akty_prawne_dotyczace_studiow_podyplomowych/akty_prawne_dotyczace_studiow_podyplomowych

– Obwieszczenie nr 5 Rektora UW z dnia 28 września 2011 r. w sprawie ogłoszenia tekstu jednolitego uchwały nr 76 Senatu Uniwersytetu Warszawskiego z dnia 12 kwietnia 2006 r. w sprawie uchwalenia Regulaminu Studiów Podyplomowych w Uniwersytecie Warszawskim; <http://www.studiadoktoranckie.uw.edu.pl/files/clips/166.pdf?1317989745>

– Instrukcja postępowania przy składaniu wniosku o utworzenie studiów podyplomowych;

http://www.studiadoktoranckie.uw.edu.pl/pl/podyplomowe/akty_prawne_dotyczace_studiow_podyplomowych/akty_prawne_dotyczace_studiow_podyplomowych

D. Studia doktoranckie

– Uchwała nr 175 Senatu UW z dnia 22 stycznia 2014 r. w sprawie wytycznych dotyczących projektowania programów kształcenia i planów studiów doktoranckich;

<http://www.monitor.uw.edu.pl/Lists/Uchway/Attachments/294/M.2014.16.U.175.pdf>

– Obwieszczenie nr 7 Rektora UW z dnia 17 kwietnia 2014 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu uchwały nr 494 Senatu UW z dnia 18 kwietnia 2012 r. w sprawie uchwalenia Regulaminu Studiów Doktoranckich na Uniwersytecie Warszawskim; <http://www.bjk.uw.edu.pl/files/pdf/Reg.S.D.17-kwietnia-2014r..pdf>

E. Pomoc materialna dla studentów

– Wszystkie uchwały i regulaminy dotyczące pomocy materialnej dla studentów i doktorantów;

http://www.bss.uw.edu.pl/nowa/index.php?option=com_content&task=view&id=53&Itemid=43

F. Inne (jakość kadry, ochrona własności intelektualnej itp.)

– Zarządzenie Rektora UW nr 2 z dnia 7 stycznia 2010 r. w sprawie określenia szczegółowych zasad prac komisji oceniających i trybu dokonywania przez nie ocen okresowych nauczycieli akademickich;

<http://www.monitor.uw.edu.pl/podglad2.php?id=1513>

– Uchwała Senatu UW nr 314 z dnia 19 stycznia 2011 w sprawie uchwalenia Regulaminu nabywania, korzystania i ochrony własności intelektualnej na Uniwersytecie Warszawskim; <http://www.monitor.uw.edu.pl/podglad2.php?id=1761>

– Zarządzenie nr 43 Rektora UW z dnia 18 października 2010 r. w sprawie przedmiotów przygotowujących do studiowania, wspólnych dla wszystkich kierunków studiów tj.: Bezpieczeństwo i higiena pracy oraz Podstawy ochrony własności intelektualnej; <http://www.bjk.uw.edu.pl/files/pdf/zarz43bhp.pdf>

- Zarządzenie nr 29 Rektora UW z dnia 16 sierpnia 2011 r. w sprawie wzoru umów zawieranych na podstawie Regulaminu nabywania, korzystania i ochrony własności intelektualnej na Uniwersytecie Warszawskim; <http://www.senat.uw.edu.pl/files/Zarz%C4%85dzenie%20nr%2029.pdf?short=>
- Uchwała nr 254 Senatu UW z dnia 17 listopada 2004 r. w sprawie plagiatów prac dyplomowych oraz nieuczciwego zdawania egzaminów; <http://www.bjk.uw.edu.pl/files/pdf/uchwala254.pdf>
- Pismo Prorektora ds. studenckich z dnia 10 kwietnia 2008 r. dot. przedmiotów *Bezpieczeństwo i higiena pracy oraz Ochrona własności intelektualnej*; <http://www.bjk.uw.edu.pl/files/pdf/stud1.pdf>
- Pismo Prorektora ds. studenckich z dnia 28 kwietnia 2008 r. dot. szkoleń z ochrony własności intelektualnej; <http://www.bjk.uw.edu.pl/files/pdf/stud2.pdf>
- Pismo Prorektora ds. studenckich z dnia 19 maja 2008 r. dot. przedmiotów *Bezpieczeństwo i higiena pracy oraz Podstawy własności intelektualnej*; <http://www.bjk.uw.edu.pl/files/pdf/stud3.pdf>

Akty prawne na poziomie jednostki

- Uchwała Rady jednostki ws. szczegółowych zasad studiowania.
- Zasady i procedury uchwalone przez Rady jednostek w 2008 r.
- Sprawozdania z oceny własnej.

UWAGA!

Zgodnie z § 10 Zarządzenia nr 56 Rektora Uniwersytetu Warszawskiego z dnia 3 października 2012 r. w sprawie Systemu Zapewniania i Doskonalenia Jakości Kształcenia na Uniwersytecie Warszawskim „Członków Zespołu jednostki, w tym przewodniczącego, powołuje dziekan/kierownik jednostki organizacyjnej prowadzącej studia, na okres kadencji organów UW”. Oznacza to, że wydziałowy (bądź jednostkowy) Zespół Zapewniania Jakości Kształcenia musi być powołany zarządzeniem kierownika jednostki.

3. Definicje i podstawowe wskazówki dotyczące wewnętrznych systemów zapewnienia i doskonalenia jakości kształcenia

Procedura – tok postępowania, sprecyzowany sposób wykonania poszczególnych zadań.

Opracowując formalne procedury działania należy przede wszystkim określić zakres odpowiedzialności i wskazać:

- osoby (podmioty) projektujące działania (określić także tryb i formę zgłaszania projektów);
- osoby (podmioty) recenzujące, sprawdzające lub opiniujące wspomniane projekty;
- osoby (podmioty) zatwierdzające projekty;
- osoby (podmioty) oraz harmonogram weryfikowania, czy procedura jest dobrze zaprojektowana;
- osoby (podmioty) odpowiedzialne za realizację działania oraz zdefiniować konsekwencje w sytuacji, gdy procedura nie jest przestrzegana.

Każda procedura powinna też zawierać:

- metody i techniki, poprzez które możliwa będzie analiza, ocena i doskonalenie w każdym z obszarów;
- termin realizacji poszczególnych działań;
- wytwory tych działań (dokumenty mające postać raportów, informacji, sprawozdań).

4. Wskazówki i propozycje dotyczące opracowania procedur dla poszczególnych obszarów wskazanych w § 2 ust. 2 Zarządzenia nr 76 Rektora UW z 4 grudnia 2012 w sprawie systemów zapewniania i doskonalenia jakości kształcenia na wydziałach oraz w innych jednostkach organizacyjnych prowadzących studia na Uniwersytecie Warszawskim oraz w § 1 Zarządzenia nr 39 Rektora UW z dnia 15 grudnia 2015 r. w sprawie zmiany zarządzenia nr 76 Rektora Uniwersytetu Warszawskiego z dnia 4 grudnia 2012 r. w sprawie systemów zapewniania i doskonalenia jakości kształcenia na wydziałach oraz w innych jednostkach organizacyjnych prowadzących studia na Uniwersytecie Warszawskim

Obszary wskazane w § 2 ust. 2 Zarządzenia nr 76 Rektora UW z 4 grudnia 2012 w sprawie systemów... oraz w § 1 Zarządzenia nr 39 Rektora UW z dnia 15 grudnia 2015 r. w sprawie zmiany zarządzenia nr 76... odpowiadają obszarom opisanym w nowej redakcji *Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area*, przyjętej przez ministrów państw sygnatariuszy Procesu Bolońskiego na konferencji w Erywaniu w dniach 14-15 maja 2015 r. Zgodnie z tymi standardami jednostki powinny:

- posiadać politykę zapewniania jakości i związane z nią procedury oraz standardy dotyczące oferowanych programów kształcenia; programy powinny być projektowane tak, aby umożliwiły osiągnięcie wyznaczonych dla nich celów, w tym zamierzonych efektów kształcenia; kwalifikacje wynikające z programu powinny być jasno określone i ogłoszone oraz powinny odnosić się do właściwego poziomu Krajowej Ramy Kwalifikacji dla szkolnictwa wyższego i, co za tym idzie, do poziomu Europejskiej Ramy Kwalifikacji; programy kształcenia powinny być projektowane z udziałem studentów i innych interesariuszy; programy kształcenia powinny być projektowane tak, aby umożliwić studentowi sprawny progres; programy kształcenia muszą precyzować oczekiwany nakład pracy studenta (w ECTS);
- posiadać strategię na rzecz ciągłej poprawy jakości; strategia, polityka oraz procedury powinny posiadać formalny status, a informacja o nich powinna być publicznie dostępna;
- dysponować oficjalnymi mechanizmami zatwierdzania, okresowego przeglądu oraz monitorowania programów studiów oraz związanych z nimi efektów kształcenia (mechanizmy sprawdzania, czy i w jakim stopniu efekty kształcenia sformułowane dla danego programu studiów – i podane do wiadomości publicznej – są osiągnięte w wyniku realizacji procesu dydaktycznego);
- zapewniać taką realizację programów, która zachęca studentów do podjęcia aktywnej roli w tworzeniu procesu uczenia się, oraz gwarantować, że ocenianie studentów będzie odzwierciedlać to podejście do kształcenia;
- sformułować zasady i procedury uwzględniające konieczność publikowania i konsekwentnego stosowania kryteriów, przepisów i procedur w zakresie: przyjęć na studia, w szczególności w trybie potwierdzania efektów uczenia się spoza systemu formalnego, oceniania studentów i doktorantów, zaliczania kolejnych etapów studiów oraz dyplomowania;
- posiadać metody gwarantujące, że kadra prowadząca zajęcia dysponuje odpowiednimi kwalifikacjami i kompetencjami;
- gwarantować, że zasoby wspomagające kształcenie są właściwe dla każdego z oferowanych programów;
- regularnie publikować informacje na temat oferowanych programów studiów oraz efektów kształcenia uzyskiwanych przez absolwentów⁶.

Obszar 1. Zatwierdzanie, monitorowanie i okresowy przegląd programów nauczania i ich efektów.

Działanie w tym obszarze powinno objąć:

- monitorowanie i aktualizację programów studiów,
- analizę efektów kształcenia,
- analizę i ocenę udziału interesariuszy wewnętrznych i zewnętrznych oraz wymagań otoczenia społeczno-gospodarczego,
- przygotowywanie opracowań i rekomendacji działań we wspomnianych zakresach wynikających także z analizy danych zastanych (np. stopnia sprawności i terminowości studiów, rozkładu ocen końcowych itp.), jak też wyników badań ankietowych, hospitacji itd.

Procedury opisujące działania w tym obszarze mogą dotyczyć:

⁶ *Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area (ESG)*. Approved by the Ministerial Conference in May 2015.

- planowania i zatwierdzania programu kształcenia;
- wykorzystywania wniosków z przeglądów programów kształcenia;
- modyfikacji programu kształcenia;
- współpracy z otoczeniem społeczno-gospodarczym;
- przeprowadzania badań ankietowych w jednostce i wykorzystywania wyników w zakresie opinii o programach kształcenia i ich efektach;
- przeprowadzania hospitacji zajęć i wykorzystywania wyników w odniesieniu do osiągnięcia na zajęciach zakładanych efektów kształcenia;
- wypełniania sylabusu i wprowadzania go do systemu USOS w kontekście aktualności i kompletności oferty dydaktycznej jednostki;
- monitorowania losów absolwentów i wykorzystywania wyników w zakresie opinii o efektach kształcenia zdobywanych w wyniku realizacji programu kształcenia.

Podczas opracowywania wspomnianych procedur należy pamiętać, że zgodnie ze standardem 1.3 nowej redakcji *Standardów i wskazówek...* jednostki powinny zapewnić:

- poszanowanie różnorodności studentów i ich potrzeb poprzez umożliwienie im studiowania wykorzystującego elastyczne ścieżki kształcenia;
- elastyczne stosowanie różnych metod pedagogicznych w celu wspierania potrzeb edukacyjnych studentów;
- wybór odpowiednich dla studenta form studiów i form nauczania;
- regularną ocenę i dostosowywanie form nauczania i metod dydaktycznych;
- wzmacnianie poczucia autonomii studenta przy jednoczesnym zapewnianiu wskazówek i wsparcia ze strony nauczyciela;
- promowanie wzajemnego szacunku w relacji student – nauczyciel;
- odpowiednie procedury postępowania w wypadku skarg studentów.

Podczas opracowywania wspomnianych procedur warto także odwołać się do sprawozdania jednostki z 2009 r. dotyczącego działań na rzecz zapewnienia i doskonalenia jakości kształcenia w dziedzinie programów nauczania i ich efektów (formularz sprawozdania znajduje się: <http://www.bjk.uw.edu.pl/>; zakładka „Aktualności”, informacja z dnia 25.07.2012 r.) oraz do części C sprawozdania jednostki z 2012 r. dotyczącego działań na rzecz zapewnienia i doskonalenia jakości kształcenia związane z projektowaniem misji i strategii wydziału (formularz sprawozdania znajduje się: <http://www.bjk.uw.edu.pl/>; zakładka „Aktualności”, informacja z dnia 25.07.2012 r.).

Warto też wykorzystać opracowane – przez Uczelniany Zespół Zapewnienia Jakości Kształcenia – propozycje działań na rzecz jakości kształcenia na podstawie raportu z pierwszej oraz drugiej ogólnouniwersyteckiej Ankiety Doktoranckiej UW (2011, 2014) (<http://www.bjk.uw.edu.pl/?Rekomendacje>).

Obszar 2. Przepisy i procedury w zakresie: przyjęć na studia, w szczególności w trybie potwierdzania efektów uczenia się spoza systemu formalnego, oceniania studentów i doktorantów, zaliczania kolejnych etapów studiów oraz dyplomowania.

Działanie w tym obszarze powinno objąć:

- analizę danych dotyczących liczby studentów powtarzających etap studiów,
- analizę liczby wpisów warunkowych itp. pod kątem realizacji i weryfikacji zasad oceniania, procedur oceniania i kryteriów oceny przyjętych w jednostce.

Procedury opisujące działania w tym obszarze mogą dotyczyć:

- tworzenia opisu przedmiotu w zakresie określania sposobów i kryteriów oceniania;
- przyznawania poszczególnym przedmiotom lub modułom, punktów ECTS;
- zakresu odpowiedzialności wskazanych osób (podmiotów) oraz harmonogram weryfikacji określonych przez RW zasad oceniania pracy dyplomowej;
- sytuacji spornych, przypadków losowych, nieobecności na egzaminach;
- wglądu do egzaminacyjnych prac pisemnych.

Opracowując **zasady dyplomowania** w jednostce warto odpowiedzieć na następujące pytania:

- Czy określona została właściwa dla danego kierunku liczebność grup na seminariach dyplomowych?
- W jaki sposób i przez kogo jest weryfikowana?
- Jaką przyjęto procedurę w wypadku przekroczenia ustalonej liczebności grup na seminariach dyplomowych?
- Czy określone zostały zasady formułowania i zatwierdzania tematów prac dyplomowych (licencjackich, magisterskich), tak aby były one zgodne z efektami uczenia się dla całych studiów danego stopnia i kierunku?
- Czy określone zostały przez radę wydziału formalne i merytoryczne kryteria właściwe dla danego kierunku i specjalności studiów, które powinna spełniać praca dyplomowa?
- Czy określone zostały przez radę wydziału właściwe dla danego kierunku i specjalności studiów zasady oceny pracy dyplomowej?
- Czy określony został właściwy dla danego kierunku i specjalności studiów zakres tematyczny egzaminu dyplomowego?

Niektóre aspekty **procedury dyplomowania** mają charakter ogólnouczelniany i zapisane są w Regulaminie Studiów § 21, § 39, § 40-43 (Monitor UW z 2015 r. poz. 71). Należy jednak zwrócić uwagę, iż Regulamin Studiów na UW przewiduje w § 4 ust. 3 pkt 5, że szczegółowe zasady przeprowadzania egzaminu dyplomowego powinny znaleźć się w szczegółowych zasadach studiowania opracowanych przez jednostkę. Rada wydziału określa także zasady oceniania pracy dyplomowej (§ 39 ust. 6).

Określając **zasady i procedury procesu dyplomowania w jednostce** należy uwzględnić w szczególności:

- procedurę zgłaszania i zatwierdzania tematów prac dyplomowych;
- zasady i procedury przeprowadzania egzaminu dyplomowego (należy zatem np. odpowiedzieć na pytania:
 - a) czy egzamin dyplomowy i obrona pracy dyplomowej odbywa się w jednym czasie i czy ma charakter np. dwuetapowy?
 - b) jaki jest zakres egzaminu dyplomowego?
 - c) czy obejmuje on tylko zagadnienia związane z problematyką, której dotyczy praca dyplomowa, czy obejmuje zagadnienia z całego programu studiów?
 - d) jaka jest procedura ustalania pytań egzaminacyjnych?
 - e) czy jest ustalona gotowa lista pytań, czy ustalane są one podczas egzaminu dyplomowego w zależności od jego przebiegu?
- procedurę postępowania w działaniach związanych z Archiwum Prac Dyplomowych (należy określić osoby i zakres ich odpowiedzialności związany z obowiązkiem wprowadzenia wymaganych dokumentów do APD w odpowiednim czasie).

Sprawiedliwe uznawanie kwalifikacji, okresów studiów i wcześniejszego kształcenia, w tym potwierdzanie efektów uczenia się pozaformalnego i nieformalnego (RPL) stanowi niezbędny element zapewniający postęp studentów w ich studiach, przy jednoczesnym promowaniu mobilności. W celu zapewnienia jakości w procesie uznawania kwalifikacji, osiągnięć i efektów uczenia się jednostki powinny, opracować procedury tych procesów.

Organizacja procesu potwierdzania efektów uczenia się na Uniwersytecie Warszawskim została opisana w Uchwale nr 373 Senatu UW z dnia 20 maja 2015 r. w sprawie potwierdzania efektów uczenia się zdobytych poza edukacją formalną na UW.

Podczas opracowywania wspomnianych procedur warto odwołać się do sprawozdania z oceny własnej jednostki z 2010 r. z działań na rzecz zapewnienia i doskonalenia jakości kształcenia związanych z zasadami oceniania studentów i doktorantów (formularz sprawozdania znajduje się: <http://www.bjk.uw.edu.pl/>; zakładka „Aktualności”, informacja z dnia 25.07.2012 r.).

Obszar 3. System zapewniania jakości kadry dydaktycznej, gwarantujący prowadzenie zajęć dla studentów i doktorantów przez kompetentną i wykwalifikowaną kadrę oraz umożliwiających nauczycielom akademickim podnoszenie kwalifikacji i kompetencji.

Projektując działania w tym obszarze warto odpowiedzieć na pytania:

- w jaki sposób jednostka zapewnia obsadę przedmiotów (a w ich obrębie poszczególnych form zajęć, tzn. ćwiczeń, wykładów, laboratoriów itd.) właściwą pod względem kompetencji merytorycznych prowadzącego?

– w jaki sposób jednostka zapewnia obsadę przedmiotów (a w ich obrębie poszczególnych form zajęć, tzn. ćwiczeń, wykładów, laboratoriów itd.) pod względem kompetencji dydaktycznych prowadzącego?

Procedury opisujące działania w tym obszarze mogą dotyczyć:

- dostępu nauczyciela akademickiego do opinii studentów nt. jego pracy dydaktycznej;
- omawiania wyników badań ankietowych;
- hospitacji zajęć.

Projektując procedury hospitacyjne, należy w szczególności opracować odpowiednie dokumenty:

- a) arkusz hospitacji;
- b) formularz protokołu z przeprowadzonej hospitacji;
- c) ewentualnie formularz sprawozdania dla kierownika jednostki z przeprowadzonych hospitacji.

Warto też rozważyć, w jaki sposób (według jakiej zasady) wybiera się osoby hospitujące i hospitolwane? Wskazane jest, by powiązać termin hospitacji zajęć danego pracownika z terminem jego oceny okresowej. Niezbędne jest ustalenie harmonogramu hospitacji ze zwróceniem szczególnej uwagi na konieczną cykliczność tego działania.

Podczas opracowywania wspomnianych procedur warto odwołać się do sprawozdania z oceny własnej jednostki z 2011 z działań na rzecz zapewnienia i doskonalenia jakości kształcenia związanych z zasadami zapewnienia i doskonalenia jakości kadry dydaktycznej (formularz sprawozdania znajduje się: <http://www.bjk.uw.edu.pl/>; zakładka „Aktualności”, informacja z dnia 25.07.2012 r.).

Warto też wykorzystać opracowane - przez Uczelniany Zespół Zapewnienia Jakości Kształcenia - propozycje działań na rzecz jakości kształcenia na podstawie raportu z pierwszej ogólnouniwersyteckiej Ankiety Doktoranckiej UW (2011) (<http://www.bjk.uw.edu.pl/?Rekomendacje>) oraz propozycje działań na rzecz jakości kształcenia na podstawie raportu z pierwszej Ogólnouniwersyteckiej Ankiety Nauczycieli Akademickich UW (2010) (<http://www.bjk.uw.edu.pl/?Rekomendacje>).

Obszar 4. Monitorowanie, przegląd i podnoszenie poziomu zasobów do nauki (m.in. bibliotek, komputerów z dostępem do Internetu) oraz środków wsparcia dla studentów i doktorantów w procesie kształcenia (np. opieki naukowej czy doradztwa).

Działania w tym obszarze powinno objąć:

- badanie, analizę i ocenę posiadanych zasobów materialnych i innych środków wsparcia procesu studiowania.

Procedury opisujące działania w tym obszarze mogą dotyczyć:

- powoływania opiekunów lat i grup;
- organizowania pomocy psychologicznej i prawnej dla studentów;
- wspierania przedsiębiorczości studenckiej;
- zapewnienia jakości kadry administracyjnej jednostki (przede wszystkim pracowników administracji zatrudnionych w sekcjach toków studiów);
- zapewnienia jakości w działalności bibliotek wydziałowych/institutowych.

W przypadku dwóch ostatnich obszarów istotne wydaje się:

- opracowanie formularzy odpowiednich dokumentów takich, jak np. kwestionariusze ankiet, za pomocą których zbierane będą opinie studentów o pracy administracji i bibliotek,
- wypracowanie odpowiednich procedur przeprowadzania takich badań ankietowych i wykorzystywania ich wyników.

Warto też zwrócić uwagę na opracowanie zasad i procedur udziału interesariuszy zewnętrznych w zapewnieniu dostępu do bazy o najwyższych standardach dydaktycznych i naukowych, w tym nowoczesnych laboratoriów, zaawansowanych technologii związanych z realizowanym kształceniem i badaniami naukowym.

Projektując procedury zapewniania jakości w rozpatrywanym obszarze należy zadbać o uwzględnienie potrzeb osób niepełnosprawnych.

Należy zadbać o udział studentów i doktorantów w weryfikacji prawidłowości działania opracowanych procedur.

Obszar 5. Gromadzenie, analizowanie i wykorzystanie informacji na temat kształcenia w jednostce z wykorzystaniem m.in. Uniwersyteckiego Systemu Obsługi Studiów i Internetowej Rejestracji Kandydatów.

Procedury opisujące działania w tym obszarze mogą dotyczyć:

- analizy i wykorzystywania wniosków z raportów Rekrutacyjnych przeprowadzanych przez PEJK;
- analizy i wykorzystywania wniosków z raportów z ankiety ogólnouniwersyteckiej przeprowadzanych przez PEJK (studenckiej i doktoranckiej);
- monitorowania, analizy zawartości katalogu ECTS w zakresie kompletności – wprowadzonej do systemu – oferty edukacyjnej;
- działań zapobiegającym patologiom (wśród nich szczególnie istotna jest procedura antyplagiatowa).

Obszar 6. Publikowanie informacji na temat kształcenia w jednostce.

Projektując zasady i procedury publikowania informacji na temat kształcenia w jednostce warto określić:

- sposoby działania dotyczące przekazywania informacji do Katalogu ECTS UW (<http://informatorects.uw.edu.pl/pl/>);
- zakres oraz sposób informacji umieszczanych na stronie www jednostki.

5. Uwagi końcowe

W pracach nad projektem wydziałowego (bądź jednostkowego) systemu zapewnienia i doskonalenia jakości kształcenia należy wziąć pod uwagę, że Polska Komisja Akredytacyjna dokonując oceny instytucjonalnej uwzględni odpowiedź na następujące pytania:

- Czy system umożliwia realizację efektów kształcenia?
- Czy system umożliwia udział pracodawców i innych przedstawicieli otoczenia społeczno-gospodarczego w określaniu i ocenie efektów kształcenia?
- Czy system zakłada monitorowanie losów absolwentów w celu oceny efektów kształcenia na rynku pracy?
- Czy system zapewnia dobór procedur i narzędzi służących do badania poszczególnych czynników mających wpływ na jakość kształcenia, kryteriów i metod oceny, a także prawidłowości sekwencji procedur ich przeprowadzania?
- Czy system precyzuje metody analizy otrzymanych wyników, formułowania ocen oraz metody planowania i realizacji działań w celu poprawy jakości kształcenia?
- Czy system określa mechanizmy weryfikacji wyników przeprowadzonych działań korygujących, naprawczych i doskonalących?
- Czy system obejmuje ocenę poziomu naukowego jednostki?
- Czy system umożliwia ocenę zasobów materialnych, w tym także środków wsparcia dla studentów?
- Czy system obejmuje ocenę funkcjonowania systemu informacyjnego?⁷

⁷ Na podstawie M. Lisiński, M. Markowski, *Wewnętrzny System Zapewniania Jakości – podstawa oceny instytucjonalnej w Polsce i Europie*, Forum Jakości PKA, Gdynia 5-6.11.2012.

Część III.

Regulacje Polskiej Komisji Akredytacyjnej

Przepisy zawarte w *Rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 3 października 2014 r. w sprawie podstawowych kryteriów oceny programowej oraz oceny instytucjonalnej* zostały rozwinięte w Statucie Polskiej Komisji Akredytacyjnej uchwalonym 23 lutego 2015 r. (http://www.pka.edu.pl/wp-content/uploads/2015/03/statut_full_2015.pdf).

W załączniku nr 1 do Statutu PKA, określono szczegółowe kryteria oceny programowej dla kierunków o profilu ogólnoakademickim. W załączniku nr 2 do Statutu PKA określono szczegółowe kryteria oceny programowej dla kierunków o profilu praktycznym.

Wśród tych kryteriów odnajdujemy te, które dotyczą konkretnych wymagań i postulatów odnoszących się m.in. do wewnętrznego systemu zapewniania jakości. W szczególności jest wymagane, aby:

„6.1 Jednostka, mając na uwadze politykę jakości, wdrożyła wewnętrzny system zapewniania jakości kształcenia, umożliwiający systematyczne monitorowanie, ocenę i doskonalenie realizacji procesu kształcenia na ocenianym kierunku studiów, w tym w szczególności ocenę stopnia realizacji zakładanych efektów kształcenia i okresowy przegląd programów studiów mający na celu ich doskonalenie, przy uwzględnieniu:

- 6.1.1 projektowania efektów kształcenia i ich zmian oraz udziału w tym procesie interesariuszy wewnętrznych i zewnętrznych,
- 6.1.2 monitorowania stopnia osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia na wszystkich rodzajach zajęć i na każdym etapie kształcenia, w tym w procesie dyplomowania,
- 6.1.3 weryfikacji osiągniętych przez studentów efektów kształcenia na każdym etapie kształcenia i wszystkich rodzajach zajęć, w tym zapobiegania plagiatom i ich wykrywania,
- 6.1.4 zasad, warunków i trybu potwierdzania efektów uczenia się uzyskanych poza systemem studiów,
- 6.1.5 wykorzystania wyników monitoringu losów zawodowych absolwentów do oceny przydatności na rynku pracy osiągniętych przez nich efektów kształcenia,
- 6.1.6 kadry prowadzącej i wspierającej proces kształcenia na ocenianym kierunku studiów, oraz prowadzonej polityki kadrowej,
- 6.1.7 wykorzystania wniosków z oceny nauczycieli akademickich dokonywanej przez studentów w ocenie jakości kadry naukowo-dydaktycznej,
- 6.1.8 zasobów materialnych, w tym infrastruktury dydaktycznej i naukowej oraz środków wsparcia dla studentów,
- 6.1.9 sposobu gromadzenia, analizowania i dokumentowania działań dotyczących zapewniania jakości kształcenia,
- 6.1.10 dostępu do informacji o programie i procesie kształcenia na ocenianym kierunku oraz jego wynikach.

6.2 Jednostka dokonuje systematycznej oceny skuteczności wewnętrznego systemu zapewniania jakości i jego wpływu na podnoszenie jakości kształcenia na ocenianym kierunku studiów, a także wykorzystuje jej wyniki do doskonalenia systemu”.

W załączniku nr 3 do Statutu PKA znajdujemy szczegółowe kryteria oceny instytucjonalnej:

„2.1 Jednostka posiada spójny system wewnętrznych regulacji, normujących funkcjonowanie wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia oraz jego doskonalenie, zgodny ze strategią jednostki, polityką jakości oraz powszechnie obowiązującymi przepisami prawa, określających:

- 2.1.1 zakres działania oraz cele wewnętrznego systemu zapewniania jakości,
- 2.1.2 przejrzystą strukturę organizacyjną oraz przydział odpowiedzialności i uprawnień,
- 2.1.3 udział interesariuszy wewnętrznych i zewnętrznych w zapewnianiu jakości kształcenia,
- 2.1.4 kluczowe procesy w obszarze kształcenia oraz procedury i narzędzia odnoszące się do monitorowania, oceny i doskonalenia jakości kształcenia, jak również systemu.

2.2 Wewnętrzne procedury zapewniania jakości kształcenia mają charakter kompleksowy, przeciwdziałają powstawaniu zjawisk patologicznych i umożliwiają monitorowanie, ocenę i doskonalenie jakości zidentyfikowanych procesów, w szczególności w zakresie:

2.2.1 projektowania, zatwierdzania, okresowego przeglądu programów oraz oceny realizacji zakładanych efektów kształcenia na studiach pierwszego stopnia, studiach drugiego stopnia, jednolitych studiach magisterskich, studiach trzeciego stopnia i studiach podyplomowych,

2.2.2 udziału przedstawicieli rynku pracy, w tym pracodawców w określaniu i ocenie efektów kształcenia,

2.2.3 rekrutacji kandydatów, oceny postępów studentów, doktorantów i słuchaczy studiów podyplomowych oraz wykorzystania wyników monitorowania losów absolwentów w celu oceny efektów kształcenia na rynku pracy, a także zasad, warunków i trybu potwierdzania efektów uczenia się uzyskanych poza systemem studiów,

2.2.4 kadry prowadzącej i wspierającej proces kształcenia oraz realizowanej polityki kadrowej,

2.2.5 zasobów materialnych, w tym infrastruktury dydaktycznej i naukowej, a także środków wsparcia dla studentów i doktorantów,

2.2.6 zarządzania informacją dotyczącą procesu kształcenia, tj. sposobu gromadzenia, analizowania i wykorzystywania stosownych informacji w zapewnianiu jakości kształcenia,

2.2.7 publicznego dostępu do realizowanej polityki jakości kształcenia, aktualnych i obiektywnie przedstawionych informacji o programach studiów, zakładanych efektach kształcenia, organizacji i procedurach toku studiów.

2.3 Jednostka monitoruje funkcjonowanie wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia, dokonuje systematycznej oceny jego skuteczności, a wyniki wykorzystuje do doskonalenia polityki jakości i budowy kultury jakości kształcenia”.

ZAŁĄCZNIK

Definicje związane z procesem potwierdzania efektów uczenia się

Wszystkie definicje zostały zaczerpnięte z projektu *Słowniczka* przygotowanego 28.08.2015 r. przez prof. Andrzeja Kraśniewskiego w ramach projektu *Budowa krajowego systemu kwalifikacji – pilotażowe wdrożenie krajowego systemu kwalifikacji oraz kampania informacyjna dot. jego funkcjonowania*.

Źródła definicji:

- *Ustawa Prawo o szkolnictwie wyższym* (znowelizowana 11 lipca 2014 r.)
- Zalecenie Rady Unii Europejskiej z dnia 20 grudnia 2012 r. w sprawie walidacji uczenia się pozaformalnego i nieformalnego, Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej, 22.12.2012, 2012/C 398/01
- Zalecenie Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 18 czerwca 2009 r. w sprawie ustanowienia europejskiego systemu transferu osiągnięć w kształceniu i szkoleniu zawodowym (ECVET), Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej, 08.07.2009, 2009/C 155/02
- S. Sławiński (red.), *Słownik podstawowych terminów dotyczących krajowego systemu kwalifikacji*, Instytut Badań Edukacyjnych, Warszawa 2014.

Definicje zostały uzgodnione z terminologią zastosowaną w dokumentach:

- *Raport Referencyjny: Odniesienie Polskiej Ramy Kwalifikacji dla uczenia się przez całe życie do Europejskiej Ramy Kwalifikacji* (<http://ec.europa.eu/ploteus>)
- *Raport samopotwierzenia Krajowych Ram Kwalifikacji dla szkolnictwa wyższego*.

„Przyjęto przy tym następujące ustalenia:

- definicje podane w ustawie, oznaczone [ustawa_PSW], są podane w brzmieniu dosłownym,
- definicje podane w zaleceniu Rady Unii Europejskiej (2012), oznaczone [zalecenie_validacja], oraz w Zaleceniu Parlamentu Europejskiego i Rady (2009), oznaczone [zalecenie_ECVET], są podane niemal dokładnie w brzmieniu dosłownym, tak jak występują one w oficjalnej polskojęzycznej wersji Dziennika Urzędowego Unii Europejskiej (drobne różnice są w każdym przypadku wskazane w przypisach),
- definicje podane w Słowniku podstawowych terminów dotyczących krajowego systemu kwalifikacji zaleceniu, oznaczone [słownik_KSK], są – w niektórych przypadkach – nieco zmodyfikowane, w szczególności w celu wyeliminowania z nich terminów, które wymagałyby wprowadzenia dodatkowych definicji.

Ponadto, w przypadku definicji podanych w Zaleceniu Rady, w Zaleceniu Parlamentu Europejskiego i Rady oraz w Słowniku podstawowych terminów dotyczących krajowego systemu kwalifikacji podano – obok hasła w języku polskim – odpowiadające mu hasło w języku angielskim, występujące w tych źródłach.

Podane definicje te są opatrzone komentarzami i wyjaśnieniami, których część jest zaczerpnięta (w niektórych przypadkach w brzmieniu dosłownym) lub wzorowana na komentarzach i wyjaśnieniach zamieszczonych w Słowniku [słownik_KSK]”.

„**Uznawanie kwalifikacji** – (recognition of qualifications) [słownik_KSK] – formalne uznanie przez uprawnioną do tego instytucję ważności świadectwa/dyplomu zdobytego za granicą.

Definicja jest spójna m.in. z definicją podaną w Konwencji lizbońskiej z 1997 roku o uznaniu kwalifikacji związanych z uzyskaniem wyższego wykształcenia w Regionie Europejskim.

W podobnym kontekście używane są terminy *uznawanie wykształcenia* i *uznawanie dyplomów*. Jedną z metod prowadzących do uznania kwalifikacji (niezalecaną) jest nostryfikacja.

Potwierdzenie efektów uczenia się [ustawa_PSW] – formalny proces weryfikacji posiadanych efektów uczenia się zorganizowanego instytucjonalnie poza systemem studiów oraz uczenia się niezorganizowanego instytucjonalnie, realizowanego w sposób i metodami zwiększającymi zasób wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych.

Definicja ta ma charakter ogólny. Z przepisów ustawy wynika jednak, że odnosi się ona do konkretnej sytuacji - potwierdzania efektów uczenia się w związku z przyjęciami na studia.

Osiągnięcie (odpowiadające efektom uczenia się) (credit (for learning outcomes)) [zalecenie_ECVET] – zbiór indywidualnych efektów uczenia się danej osoby, które zostały ocenione i mogą być akumulowane do celów uzyskania kwalifikacji lub transferowane do innych programów kształcenia/uczenia się lub do innych kwalifikacji

Osiągnięcie (credit) [słownik_KSK] – wyodrębniony zestaw efektów uczenia się – stanowiących składnik wymagań dla kwalifikacji - których uzyskanie zostało potwierdzone na podstawie przeprowadzonej walidacji.

Termin *osiągnięcie* odniesiony do uczenia się, zwłaszcza do uczenia się przez całe życie, ma inne znaczenie niż w języku potocznym – nie dotyczy osiągnięć w jakiegokolwiek sferze – odnosi się np. do *zaliczenia* pewnego modułu kształcenia (przedmiotu, grupy przedmiotów, praktyki itp.).

Osiągnięcia mogą być wyrażane za pomocą liczby punktów – ECTS (European Credit Transfer and accumulation System), a w przypadku szkoleń zawodowych – ECVET (European Credit system for Vocational Education and Training). Być może dlatego w niektórych dokumentach i materiałach wyraz *credit* jest niefortunnie tłumaczony na język polski nie jako *osiągnięcie*, lecz jako *punkt (zaliczeniowy)*. Zarówno względy merytoryczne, jak i Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej, skłaniają do używania terminu *osiągnięcie*”.